

Šogad Mamertam Celminskim – 100

Klusi pagājusi cienījamā ērģelnieka Mamerta Celminska 100. dzimšanas diena.

Komponists, skolotājs un ērģelnieks M.Celminskis dzimis 1912. gada 15. janvārī. Viņa ieguldījums katoļu garīgās mūzikas vēsturē ir nenovērtējams. M.Celminskis nodzīvoja bagātu un ražīgu mūžu - darbojās gan pirmskara periodā, gan padomju varas laikā, gan atjaunotajā Latvijā.

Pirmo muzikālo izglītību izcilais komponists ieguva jau zēna gados, mācoties pie sava tēva, Skaistkalnes baznīcas ērģelnieka. Jau 13 gadu vecumā patstāvīgi spēlēja Rīta stundas, Votīvmises un Vesperes. 1928. gadā viņa tēvs nomira un Mamerts devās uz Daugavpils Tautas Konservatoriju papildināt zināšanas. Daugavpilī viņam radās iespēja strādāt sv.Pētera baznīcā par ērģelnieku.

Jau gadu vēlāk prāvests Adams Vizulis uzaicināja talantīgo jaunekli par pedagogu jaundibinātajā ērģelnieku skolā. Darbs nesa augļus un pēc 3 gadiem skolu pabeidza pirmie 14 ērģelnieki. Daudzās katoļu baznīcās Mamerts Celminskis dibināja korus, iestudēja Grūbera, Vitta mises, Te Deum, kā arī Singenbergera, Mitterera u.c. komponistu vokālos darbus. Dažās draudzēs pat nodibināja pūtēju orķestrus un iestudēja garīgās mūzikas koncertus.

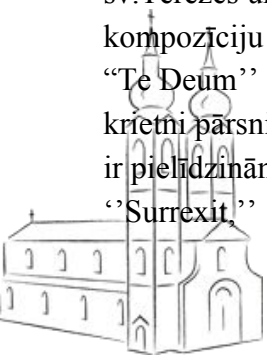
Ērģelnieku skola Daugavpilī darbojās līdz 1944. gadam, un to beiguši vairāk kā 30 ērģelnieki. Daudz vēlāk, jau mūža nogalē, īstenojās Mamerta sapnis par ērģelnieku kursiem Rīgā. Visa mūža garumā sagatavoto ērģelnieku skaits varētu pārsniegt 80, bet diemžēl padomju gadu statistika šajā jomā klusē, jo bieži vajadzēja darboties nelegāli. Zināms, ka priesteri nedrīkstēja rakstīt draudzes vēsturē ērģelnieka vārdu, lai izvairītos no represijām. Būdam Rīgā, M.Celminskis liturģisko dziedāšanu pasniedza arī Katoļu Garīgajā seminārā.

Pabeidzis Tautas konservatoriju Daugavpilī, jaunais mūziķis radošos meklējumos neapstājās un mēroja ceļu uz Rīgu, lai papildinātu kompozīcijas zināšanas pie E. Melngaiļa, kura skola ietekmēja Celminska radošo daiļradi. Vokālajos darbos īpašu vērību viņš pievērsa kora melodiskai balsvedībai. Pat vienkāršu psalmu Mamerts spēja uzburt kā krāsainu skaņu gammu. Viņa ilggadējā pieredze, pavadot katoļu dievkalpojumus, ļāva brīvi improvizēt gan tradicionālo dziesmu pavadījumos, gan radot jaunas kompozīcijas. Vienbalsīgas melodijas harmonizācija nepieciešama katrā dievkalpojumā. Lai varētu brīvi valdīt pār ērģelēm, un radīt muzikāli augstvērtīgu pavadījumu, nepieciešams talants, un droši varu apgalvot, ka Mamertam Celminskim tāds bija. Viņš arī nekad neapstājās pie paveiktā un ar apskauzamu enerģiju turpināja iesākto ceļu.

M.Celminskis bija liels Dievmātes godinātājs. Viņas godam, komponists ir sarakstījis Mises latīņu un latviešu valodā, kantātes, neskaitāmas dziesmas ar J.Babres, V.Strēlertes, B.Mārtuževas u.c. dzejnieku tekstiem. Jāpiemin arī komponētās Mises sv.Alberta, sv.Terēzes un sv.Antona godam. Celminska kompozīciju klāstā nozīmīgu vietu ieņem 7 himnas. "Te Deum" ar grandiozo skanējumu un vareno formu krīetmi pārsniedz liturģiskā dievkalpojuma ietvarus un ir pielīdzināms koncerta opusam. Arī kantātes "Surrexit," "Ziemassvētku kantāte", un pārējās -

Apmēram 1971.gads

1977.g.26.decembris kora 50.gadadienu atzīmējot.

rakstītas korim un solistiem. Celminskis rakstīja mūziku visiem baznīcas gada notikumiem – pazīstam arī skaisto Adventa dziesmu - “Nāc Jēzu Kristu, Mesija”. Pievērsās arī Ziemassvētku un Gavēņa dziesmām; latīņu valodā sarakstīti Kristus Augšāmcelšanās liturģiskie dziedājumi - no kompletorija līdz pat “Gloria Tibi Domine”.

Gandrīz katros svētkos bija dzirdams kāds pirmatskaņojums. Izcilu vietu ieņem dziedājumi Visssvētākā Sakramenta godam: “Jesu Deus amor meus”, “Adorate te vote”, “Kristus Dvēsele”. Viņa sarakstītā kompozīcija “Requiem” valdzina ar dziļi izjusto liriku. 1989. gadā viņš ieguldīja lielu darbu liturģiskās dziedāšanas pārkārtošanai latviešu

valodā. Tiek uzrakstīta vienbalsīga un četrbalsīga Mise tautas valodā, kā arī “Asperges me” un “Vidi aquam” - tautas valodā; latviešu valodā tiek tulkotas Grūbera Mises.

Padomju periodā rakstītie darbi, baidoties no represijām, atklātībā neparādījās ar autora vārdu. Līdz ar Latvijas atdzimšanu arī M. Celminskis piedzīvoja savu triumfu. 90.-tajos gados viņu uzņēma Komponistu Savienībā, 1990. gada Dziesmu svētku ietvaros rīkotajā garīgās mūzikas koncertā Domā, skanēja Celminska “Jesu Deus amor meus”, “Ave Maria” Valsts Akadēmiskā kora izpildījumā. Viņa autorkoncerts Universitātes Aulā bija patiesa gandarījuma mirklis komponista dzīvē.

Kalpojot baznīcā, M.Celminskis vienmēr rūpējās par augstvērtīgu muzikālo sniegumu. Sv. Alberta baznīcas koris sasniedza zināmu profesionalitātes līmeni un lielākajos svētkos dziedāja arī pasaules klasiķu darbus, piemēram, Š. Guno “Messe St. Cecilia”, Dž. Pučīni “Messe di Gloria”, kā arī G. F. Hendeļa, L. van Bēthovena, kā arī V. A. Mocarta darbus. Daudz pūļu cienījamais maestro ieguldīja, palīdzot lauku draudzēs bīskapa vizitāciju svinīgajos dievkalpojumos. Viņa darbošanās visā pilnībā bija veltīta katoļu garīgās mūzikas kultūras pilnveidošanai, viņš aktīvi sadarbojās ar citiem kora vadītājiem un rīkoja bērnu draudzes kora salidojumus. Vasarās notika kopmēģinājumi draudžu korim, lai varētu sekmīgi pieskandināt Aglonu 15. augusta svētkos.

Arī sadzīvē draudzes koristi varēja izbaudīt skaistus kopējos svētkus, gan Ziemassvētku eglītē, gan Lieldienu svinīgajā mielastā, kur muzikālus priekšnesumus izpildīja jaunākā paaudze. Maestro miris 1993. gada 25. janvārī.

Noslēdzot šīs pārdomas, izsaku dziļu pateicību mūsu bijušajam maestro un ceru, ka pavisam drīz varēsim saņemt viņa uzrakstīto muzikālo materiālu krājumu atsevišķā izdevumā.

M.Celminska Jubileja 1992.gada 19.janvārī Sv.Alberta baznīcā.

Irēna Kalniņa

Links M. Celminska skaņdarbiem: http://www3.cpd.l.org/wiki/index.php/Mamerts_Celminskis

